

ziet men feitelijk, dat de vaccine verder in het ligchaam voortschrijdt dan de plaats, waarin zij geïnculeerd is. Zoo zag ik 4malen een corymbus van een 20tal koepokken aan een der schouders of aan een der oksels, welke deelen met een chronisch exantheem behebt waren. Ik zag die op den achtsten dag der geregelde vaccinatie op den arm. — Dat de vaccine door den geïnculeerde zelve plaatselijk overgebracht zou zijn, wegens jeuking, is nauwelijks denkbaar bij de uitgebreide gevolgen op den 8sten dag, zelfs veel minder denkbaar dan in die gevallen, welke ik waarnam, waarbij op verder van de gevaccineerde armen verwijderde plaatsen geïsoleerde koepokken kenmerkend zich voordeden.

De niet te loochenen febris variolosa sine variolis (SYDENHAM, TROUSSEAU en anderen) vertegenwoordigt het pyrogeen deel der ziekte, zonder dat het pabulum voldoende aanwezig is — bij reeds gevarioleerden of gevaccineerden inzonderheid. — Febris variolosa sine variolis is als de meest *abortieve* vorm van pokziekte te beschouwen. Het zijn onvruchtbare akkers, zegt ook TROUSSEAU, waarin de zaadkorrel niet kan ontkiemen.

Summa summarum, de practische regel uit het voorgaande te trekken, is — ten einde variolae te voorkomen — om het pabulum uit het organisme zoo volkomen mogelijk door middel der vaccinatie te verbruiken of te ontleden.

Men vaccinere tot dit verbruik niet alleen het kind omstreeks de vierde of vijfde levensmaand — vroeger, zelfs onmiddellijk na de geboorte bij periculum in mora, — maar men revaccinere tevens op den achtsten dag der vaccinatie uit de eigen of anderer koepokken — gewijzigde proef van BRYCE.

Men revaccinere voorts in het begin der puberteit, zoo energisch mogelijk, namelijk onmiddellijk van kind op arm of van kalf op arm, met piqûres en kleine incisiën ten gelijken tijde. — Men revaccinere vroeger, zoo men in de litteekenen geen waarborg vindt van vroeger goed volbrachte koepokinenting of verbruikt pokkenvoeder. — Men revaccinere later zeer energisch de recruten, waarvan het nut weder zoo uitstekend gebleken is bij het Duitsche leger in den jongsten Fransch-Duitschen oorlog. —

Het is te bejammeren, dat op dien leeftijd en in dit opzigt de vrouwen niet evenzeer als militairen kunnen behandeld worden.

Men verzuime niet in de aetas climacterica der vrouw de revaccinatie in het werk te stellen. Men ziet alsdan verrassende, welgeslaagde koepok-eruptiën ontstaan.

Het is voorzigtig, bij het naderen of het voorkomen van een pokken-epidemie in de omgeving, om zich van het verbruik des pokkenvoerders zooveel doenbaar te verzekeren door krachtige revaccinatie.

Rotterdam, Julij.

Dr. BEZETH.

I N G E Z O N D E N S T U K .

EEN WOORD NAAR AANLEIDING DER ANTIKRITIEK VAN J. BAART DE LA FAILLE.

De Heer BAART DE LA FAILLE ontzegt, tot mijne verrassing, aan zijne Verhandeling alle wetenschappelijke waarde, terwijl ik haar belangrijk genoeg achtte voor eene beschouwing in dit *Tijdschrift*. Hij geeft enkele mijner opmerkingen toe, maar blijft in de hoofdzaak, zijne — zoo als ik aantoonde — minder juiste opvatting volhouden.

Ik zou hierop alleen kunnen antwoorden door bijna alles te herhalen wat in mijne aankondiging duidelijk te lezen is; en derhalve onder gewone omstandigheden, niet geantwoord hebben.

Ik meen echter niet geheel te mogen zwijgen nu de Heer DE LA FAILLE mij beschuldigt een onbescheidenheid begaan te hebben. Immers hoe zou men het anders moeten noemen, indien ik den inhoud van een door den schrijver voor een bijzonderen kring bestemd geschrift, waarvan ik door zijne vriendelijkheid een exemplaar ontving, aan een openbare kritiek had onderworpen? Doch de schuld dezer onbescheidene handelwijze ligt bij den Heer DE LA FAILLE zelve. Op het exemplaar, dat ik ontving stond alleen de gewone aanwijzing der herkomst: „van den schrijver”. Overigens was door geene der gebruikelijke formules: „niet in den handel”, of: „voor rekening van den schrijver”, of hoe dan ook, aangegeven, dat het kwartijn geen publiek domein was. Eerst uit de antikritiek zag ik, tot mijn schrik, dat de schrijver geen openbare bespreking van zijn pennevrucht gewenscht had. Had ik dat vroeger geweten, ik had zeker de aankondiging niet geschreven. Thans kan ik bij dit pleidooi voor mijne onschuld slechts de betuiging van mijn leedwezen voegen.

Nu ik toch niet op de antikritiek heb kunnen zwijgen, moet ik nog een enkel woord in het midden brengen. De Heer DE LA FAILLE vraagt mij, niet geheel vriendelijk, of ik „den praktischen geneesheer het mededeelen van eene waarneming geheel ontzeg, wanneer zij in mijn oog niët streng wetenschappelijk is”. Ik schat integendeel die mededeelingen zeer hoog en niet het minst wanneer zij, zoo als die van den Heer DE LA FAILLE, uitgangspunt zijn voor het behandelen van een wetenschappelijk vraagstuk. De Heer DE LA FAILLE miskent zijn eigen werk geheel. Aan het eerste gedeelte van ROSTAN's eisch, welken hij tot zijn leus maakt, voldoen alleen de 3 eerste bladzijden van zijne Verhandeling. Maar wat is dan al het overige? Toch niet wat het tweede gedeelte van zijne leus terecht verwerpelijk acht: een verzameling van „lourdes compilations”? Er blijft slechts over het als een prijzenswaardige poging tot een wetenschappelijk betoog te beschouwen. Dan zal echter de schrijver aan de kritiek haar recht wel niet ontzeggen, en het begrijpelijk vinden, dat een Redacteur van een geneeskundig tijdschrift zich geroepen voelde zijn geschrift naar zijn beste weten te beoordeelen. Toch zou ik het, in dit geval, niet gedaan hebben, indien ik geweten had wat ik niet wist.

Onder deze omstandigheden is het waarschijnlijk beter, dat ik den zakelijken inhoud der antikritiek ongemoeid laat. Ik verwijs den belangstellende naar mijne aankondiging en merk alleen op, dat alles wat door DE LA FAILLE aangevoerd wordt, de juistheid mijner opmerkingen bevestigt. Als bijv. FÖRSTER van den Epignathus zegt: „Die parasitische Masse ist am Gaumen des reifen Foetus befestigt,” dan heeft DE LA FAILLE ongelijk, wanueer hij zijn geval van misvorming, waarbij de „parasitische Masse niet „an Gaumen” maar aan de sella turcica verbonden is, Epignathus te noemen. Voor iedereen die met het essentieële verschil tusschen vergroeiing van axiale en laterale deelen van het embryo bekend is, zal het daarenboven duidelijk zijn, dat hier geen sprake is van spitsvondigheid, van een logische of dialectische onjuistheid, welke ik in LA FAILLE's opvatting aantoonde, maar dat mijn opmerkingen een belangrijken anatomisch-physiologischen grondslag hadden. Nergens is helderheid, scherpe omschrijving der begrippen noodiger dan in de nog zoo duistere normale en abnormale embryogenese. In de geneeskundige practijk is de Heer BAART DE LA FAILLE zeker ook niet met de door hem aangehaalde collectiefnamen: dyspepsie, enz. tevreden, wanneer hij helderder inzicht, juistere grondslag voor de therapie verkrijgen

kan. Waarom zou hij dan in de Teratologie de begrippen niet logisch scheiden en scherp bepalen, zoover het ons mogelijk is?

Ik zal derhalve de autikritische opmerkingen van DE LA FAILLE verder laten voor hetgeen zij zijn, maar geef hem natuurlijk nog toe, dat zijne uitdrukking: "RIND-FLEISCH brengt den Epignathus tot de organo-poiëtische gezwellen" niet op een misverstand berust, wanneer men eerst Epignathus noemt, wat geen Epignathus heeten mag, en aanneemt dat ook RINDFLEISCH in die fout vervallen is. Dit laatste is echter niet het geval; en GEOFFROY bedoelde ook oorspronkelijk met die benaming gezwellen van een anderen oorsprong dan de sella turcica.

Zijn er twee verschillende editiën van GEOFFROY ST. HILAIRE? Ik zie geen kans hier, onder de dennengeuren en het liefelijk woudgeruisch van Doorn, dat vraagstuk op te lossen. De editie welke ik raadpleegde heeft hetzelfde jaartal als DE LA FAILLE opgeeft, bestaat uit 3 deelen en een atlas met leelijke afbeeldingen, en ligt ter inzage voor ieder die zich van de juistheid mijner opgaven wil overtuigen!

Het woord *knol* geleeke in de beschrijving van DE LA FAILLE zoo zeer op een germaansche, dat ik het daarvoor hield. In de antikritiek wordt echter de Nederlandsche aard van het woord, ook zoo als schrijver het gebruikt, verdedigd. Voorgangers heeft hij — zoover als ik weet — in dit opzicht niet; ik twijfel er aan of hij navolgers zal vinden, en — zoo ja — of de taalkundigen met die navolging ingenomen zullen zijn.

Ten slotte moet ik bekennen nog meer verrast te zijn door de klacht van DE LA FAILLE over mijne anonymiteit, dan hij het kan geweest zijn door mijne aankondiging. In mijn oog zijn Initialen van iemand, jaren lang, ook onder zijn voluit gedrukten naam, als schrijver in dit *Tijdschrift* bekend, niets anders dan een gebruikelijke verkorting. Ik vermoed echter dat de Heer DE LA FAILLE, terecht ontstemd door mijne schijnbare indiscretie, van zijn kant uiterst délicaat heeft willen zijn tegenover den geheimzinnigen schrijver, die zich misschien onder masker W. K. wilde verbergen. Waarom het hem nog dankbaarder jegens mij zou gestemd hebben, indien ik mijn naam voluit onder mijn opstel had geplaatst, is mij niet recht duidelijk. Ik zal nu echter mijn geslachtsnaam voluit onder mijn geschrijf plaatsen. De verkorte aanwijzing van mijn persoonsnaam moge dan geen bezwaren veroorzaken bij het uitvorschen van den obscuren schrijver!

Doorn, 18 Augustus 1874.

W. KOSTER.

B E R I G T E N.

BUITENLAND.

BIRMINGHAM. — Het standbeeld van PRIESTLEY, den ontdekker der zuurstof, werd voor weinige dagen alhier na eene feestrede van Prof. HUXLEY, plegtig onthuld.

PARIJS. — In de zitting van den Gemeenteraad van 18 Julij l.l. werd een voorstel tot de oprigting van twee kerkhoven, het eene groot 600 hectaren te Méry-sur-Oise en het andere groot 150 hectaren nabij de dorpen Massy en Wissous, ingediend. Het vervoer der lijken zal door de verschillende naar die streek loopende spoorwegen geschieden en daartoe zullen vier verschillende "gares mortuaires" in de hoofdstad aangewezen worden.

— In de *Union Médicale* van 30 Julij en 1 Augustus wordt door Dr. FÉRÉOL,